

ОБ'ЄКТ ЯК ЕЛЕМЕНТ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ ПІДКУПУ ПРАЦІВНИКА ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ ЧИ ОРГАНІЗАЦІЇ

THE OBJECTS AS AN ELEMENT OF CORPUS DELICTI OF BRIBERY OF EMPLOYEES OF ENTERPRISES, INSTITUTIONS OR ORGANIZATIONS

Ковальова І.С.,
викладач відділу підготовки прокурорів
з нагляду за додержанням законів
при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях
Національна академія прокуратури України

У статті розглянуто зміст об'єкта підкупу працівника підприємства, установи чи організації в Україні. Досліджуються загальнотеоретичні питання об'єкта як елемента складу злочину, його ознак. Робиться висновок про те, що доцільно законодавчо уніфікувати термінологічний ряд неправомірної вигоди та закріпити його у Кримінальному кодексі України. Пропонується внести відповідні зміни до чинного кримінального законодавства України.

Ключові слова: об'єкт, підкуп, працівник підприємства, установи, організації, неправомірна вигода.

В статье рассмотрено содержание объекта подкупа сотрудника предприятия, учреждения или организации в Украине. Исследуются общетеоретические вопросы объекта как элемента состава преступления, его признаков. Делается вывод о том, что целесообразно законодательно унифицировать терминологический ряд неправомерной выгоды и закрепить его в Уголовном кодексе Украины. Предлагается внести соответствующие изменения в действующее уголовное законодательство Украины.

Ключевые слова: объект, подкуп, работник предприятия, учреждения, организации, неправомерная выгода.

The article describes the contents of the object of bribery of the enterprise, institution or organization in Ukraine. Usually the starting point for finding out the essence of any crime is its object. This, first of all, is explained by the fact that the object of the crime determines the appearance of a criminal-legal prohibition, plays a decisive role in determining the nature of the social danger of the act, is the basis for the construction of the structure of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine. In addition, the object of the crime allows to distinguish between related crimes among themselves, distinguish between criminal acts and non-criminals, promote the proper qualification of the committed act and serve as the basis for determining the criminal consequences. Therefore, the value of a correct understanding of the nature of the object of the crime cannot be over estimated. However, despite this and particular attention to the issue of the object of crime in criminal science, so far has not been able to create its universal concept. The only thing with which researchers agree without exception is that the object is what the crime perpetrates, what the crime is or is likely to be caused by harm. The question of why the crime is or may be harmed is one of the most controversial in the theory of criminal plain.

Explores the basic issues of object as an element of a crime, its characteristics. It has been concluded that, it is appropriate to unify the terminology improper benefits and consolidated in the Criminal code of Ukraine. Appropriate amendments to effective legislation of Ukraine are offered to be made. It is established that the general object of bribery of an employee of an enterprise, institution or organization is the management procedure. Its immediate object is the procedure established by law for an employee of an enterprise, institution or organization that is not an official, entrusted with his professional duties and restrictions.

Key words: object, bribery, worker enterprises, institutions, organizations, undue advantage.

Зазвичай відправною точкою для з'ясування сутності будь-якого злочину є його об'єкт. Зазначене пояснюється тим, що об'єкт злочину обумовлює виникнення кримінально-правової заборони, відіграє вирішальну роль у встановленні характеру суспільної небезпечності діяння, є основою побудови структури Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України). Окрім цього, об'єкт злочину дозволяє розмежувати суміжні злочини між собою, відмежувати злочинні діяння від незлочинних, сприяє правильній кваліфікації вчиненого діяння та є основою для визначення кримінально-правових наслідків. Отже значення правильного розуміння сутності об'єкта злочину важко переоцінити.

Питаннями об'єкта злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів в цілому та об'єкта досліджуваного складу злочину опікувалися такі науковці, як М.Г. Арманов, В.В. Березнер, О.О. Кашкаров, В.І. Осадчий та ін.

Метою статті є висвітлення наукової позиції щодо розуміння об'єкта у складі злочину підкупу працівника підприємства установи чи організації.

Однак, незважаючи на особливу увагу до питання про об'єкт злочину у кримінально-правовій науці, досі не вдалося створити його універсальну концепцію. Єдине, з чим погоджуються всі без винятку дослідники, що об'єкт – це те, на що посягає злочин, те, чому злочином заподіюється чи може бути заподіяна шкода. Питання ж про те, чому саме злочином заподіюється або може бути заподіяна шко-

да, є одним із найдискусійніших у теорії кримінального права.

Умовно погляди науковців щодо сутності об'єкта злочину можна розділити на дві групи. Перша група дослідників відстоює концепцію, відповідно до якої об'єктом злочину є сукупність суспільних відносин. Друга група пропонує розуміти під ним певні правові блага, інтереси, цінності, сфери життєдіяльності людей тощо.

У сучасній кримінально-правовій науці значного поширення набула концепція, відповідно до якої об'єктом злочину є цінності, що охороняються кримінальним законодавством, проти яких спрямоване злочинне діяння і яким воно може заподіяти або спричинити шкоду [1, с. 75; 2, с. 100]. Аргументуючи зазначену позицію, науковці відзначають, що охороні має підлягати лише те, що має суттєве значення для людини і суспільства в цілому [3, с. 235], тобто те, що має певну цінність. Правове забезпечення охорони найбільш важливих цінностей здійснюється нормами кримінального законодавства.

Поділяючи вищевикладені висновки дослідників щодо концепції «об'єкт злочину – цінність», додатково зазначимо, що вона відповідає положенням Конституції України, де у ст. 3 закріплено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. У подальшому науковому аналізі об'єкта підкупу працівника підприємства, установи чи організації ми використовуватимемо саме її.

Щоб з'ясувати, проти яких саме цінностей спрямований злочин, передбачений ст. 354 КК України

«Підкуп працівника підприємства, установи чи організації», вважаємо за необхідне звернутися до розробленої кримінально-правовою наукою класифікації об'єктів злочину за ступенем їх узагальненості, яку ще називають класифікацією за вертикаллю. Відповідно до цієї класифікації, об'єкти прийнято поділяти на загальний, родовий та безпосередній. Під загальним об'єктом розуміється вся сукупність цінностей, правове забезпечення охорони яких здійснюється нормами КК України. Родовий об'єкт становить певна група тотожних або однорідних за своєю соціально-економічною сутністю цінностей. І, врешті-решт, безпосереднім об'єктом є конкретна цінність, проти якої спрямоване злочинне діяння і якої злочинним заподіюється чи може бути заподіяна шкода.

У кримінальному праві загально визнаною є думка, що вказівка на родовий об'єкт певного злочину міститься у назві розділу Особливої частини КК України [4, с. 163], до якого віднесена певна кримінально-правова заборона. Відтак, розмістивши норму, яка передбачає кримінальну відповідальність за підкуп працівника підприємства, установи чи організації у XV розділі Особливої частини КК України, який має назву «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів», законодавець визнав її родовим об'єктом авторитет зазначених органів.

Однак у наукових колах законодавча позиція щодо визнання авторитету державних органів, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян родовим об'єктом злочинів, розміщених у XV розділі Особливої частини КК України, викликає багато заперечень. Так, наприклад, В.В. Березнер, вважає, що авторитет є абстрактним поняттям, через це він не повинен визнаватися об'єктом злочину, адже шкода, таким чином, завдаватиметься абстрактній цінності [5, с. 48]. М.Г. Арманов зазначає, що авторитет органів влади, місцевого самоврядування та об'єднань громадян є певною цінністю, але за умови, що він реально існує. Залишається незрозумілим, як визначається шкода, що заподіюється навіть реально існуючому авторитету зазначених структур, не говорячи про те, що за умов його повної відсутності, що є характерною рисою для сучасної України, заподіяти шкоду авторитету взагалі неможливо [6, с. 97].

Погоджуючись із твердженнями вищезазначених науковців, додатково зауважимо, що авторитет державних органів, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян не є родовим об'єктом підкупу працівника підприємства, установи чи організації. Адже підприємства, установи та організації, про які йдеться у диспозиції ст. 354 КК України, не належать ні до державних органів, ні до органів місцевого самоврядування, ні до об'єднань громадян. Відповідно, підкуповуючи працівника такого підприємства, установи чи організації або особу, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, заподіяти шкоду або створити реальну загрозу заподіяння шкоди авторитету державних органів, органів місцевого самоврядування або об'єднань громадян неможливо. Отже, такий авторитет, навіть за умови, що він реально існує, не може визнаватися родовим об'єктом підкупу працівника підприємства, установи чи організації.

Однак у кримінально-правовій літературі зустрічаються і протилежні погляди. Так, О.О. Кашкаров саме авторитет відповідних органів визнає об'єктом злочину, передбаченого ст. 354 КК України. Аргументуючи свою позицію, науковець зазначає, що в особі, яка звертається до державного медичного закладу і зіштовхується з вимаганням неправомірної вигоди з боку медичного працівника за надання першої медичної допомоги, складається враження про абсолютне безсилля держави, яка проголосила в ст. 49 Конституції України право особи на безоплатну медичну допомогу у державних і комунальних закладах охорони

здоров'я. Більш того, громадянин, у свою чергу, упевнюється, що така ситуація спостерігається у всіх установах такого типу, що, безперечно, підриває авторитет органів державної влади в цілому [7, с. 76].

На нашу думку, така аргументація О.О. Кашкарова заслуговує критичного ставлення, адже таким чином авторитет державних органів, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян можна визнати об'єктом будь-якого злочину, навіть умисного вбивства. Проілюструємо на прикладі: ст. 27 Конституції України проголошено, що кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Захищати життя людини є обов'язком держави. Відповідно, факти вчинення умисного вбивства свідчать про те, що держава не справляється зі взятими на себе обов'язками, що підриває її авторитет. Отже, повертаючись до вищевикладеного, ми все ж таки вважаємо, що авторитет державних органів, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян не може визнаватися родовим об'єктом підкупу працівника підприємства, установи чи організації.

Враховуючи те, що підкуп працівника підприємства, установи чи організації, відповідно до ст. 45 КК України, належить до числа корупційних злочинів, а також подібність його предмета, об'єктивної та суб'єктивної сторін до аналогічних ознак складів більшості корупційних злочинів, В.В. Березнер розглядав можливість його віднесення до злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (XVII розділ Особливої частини КК України). Однак науковець дійшов висновку, що досліджуваний злочин не посягає на певні сфери службової діяльності [8, с. 174].

Вважаємо такий висновок В.В. Березнера більш, ніж обґрунтованим, оскільки, згідно із системним тлумаченням КК України, працівники підприємства, установи чи організації, а так само й особи, які працюють на користь підприємства, установи чи організації, про яких йдеться у ст. 354 КК України, не є ні службовими особами, ні особами, які надають публічні послуги. Про те, що працівники підприємства, установи чи організації не належать до службових осіб, говориться у самій диспозиції ч. 3 ст. 354 КК України. Відповідно, порушити визначений у законодавстві належний порядок здійснення особами службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, у межах наданих їм повноважень та у спосіб, передбачений законом [9, с. 106], який є родовим об'єктом злочинів, закріплених у XVII розділі Особливої частини КК України, вони не можуть. У разі, коли працівник підприємства, установи чи організації, який належить до числа службових осіб за ознакою виконання організаційно-розпорядчих та/або адміністративно-господарських функцій, прийняв пропозицію, обіцянку або одержав неправомірну вигоду за вчинення дій або бездіяльності з використанням наданих йому повноважень, його дії слід кваліфікувати не як підкуп працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354 КК України), а як підкуп службової особи (ст. 368 КК України або ст. 368-3 КК України).

М.Г. Арманов, посилаючись на КК 1960 р., який замість існуючого XV розділу Особливої частини КК України містив IX главу «Злочини проти порядку управління», пропонував саме порядок управління, а не міфічний авторитет державних органів, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян визнавати родовим об'єктом злочинів, закріплених у XV розділі Особливої частини КК України [6, с.98]. У зв'язку з тим, що норма, яка передбачає кримінальну відповідальність за підкуп працівника підприємства, установи чи організації у КК 1960 р. містилася в IX главі «Злочини проти порядку управління», вважаємо за необхідне з'ясувати, чи можливо визнати порядок управління її родовим об'єктом.

При поверхневому аналізі може скластися враження, що порядок управління не є родовим об'єктом підкупу

працівника підприємства, установи чи організації. Адже зазначені у ст. 354 КК України працівники не належать до суб'єктів управлінської діяльності, оскільки останніми у кримінально-правовій літературі визнаються: а) органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також відповідні посадові особи, що здійснюють окремі управлінські функції зазначених органів; б) інші організації та їхні представники, що в передбачених законодавством випадках здійснюють окремі управлінські функції, делеговані їм державою; в) окремі громадяни (фізичні особи), які виконують у передбачених законом випадках певні управлінські функції з власної ініціативи [10, с. 637–638]. Однак, чи лише суб'єкт, який здійснює управлінську функцію, тобто суб'єкт управлінської діяльності, може порушити порядок управління? На нашу думку, відповідь на це питання повинна бути негативною.

Аргументуючи свою позицію, спершу зауважимо, що ми під управлінням розуміємо не систему дій управлінського характеру, а складний взаємозв'язок як мінімум між двома суб'єктами, з яких один є суб'єктом управлінської діяльності, що здійснює керівництво, інший – суб'єктом, який відчуває на собі вплив керівництва, той, яким керують. Вказаний висновок базується на тлумаченні терміну «управляти» в українській мові як «спрямовувати діяльність, роботу когось, чого-небудь; бути на чолі когось, чогось; керувати» [11]. Отже, управління передбачає взаємодію між керуючим і керованим суб'єктами. Керуючий суб'єкт, базуючись на діючому законодавстві, спрямовує професійну діяльність керованого суб'єкта, останній, виконуючи свої професійні обов'язки, повинен дотримуватися чинного законодавства та законних вимог керуючого суб'єкта. Виходячи із вищевикладеного, вбачається, що невиконання чи неналежне виконання приписів чинного законодавства, якими регулюється професійна діяльність зазначених вище суб'єктів, а так само невиконання чи неналежне виконання керованим суб'єктом законних вимог керуючого суб'єкта, порушує встановлений порядок управління. Тому, на нашу думку, саме порядок управління слід визнавати родовим об'єктом підкупу працівника підприємства, установи чи організації.

Визначившись із родовим об'єктом підкупу працівника підприємства, установи чи організації, з'ясуємо, якій саме цінності аналізованим злочином заподіюється чи може бути заподіяна шкода, тобто встановимо його безпосередній об'єкт.

Як справедливо зазначається у кримінально-правовій літературі, безпосередній об'єкт є частиною відповідного родового об'єкта. Тому він має перебувати у площині родового об'єкта, однак не збігатися з ним, адже ніколи частина не збігається з цілим [4, с. 164]. Він є певною «мішенню» винного [12, с. 230], проти нього спрямоване злочинне діяння і йому злочином заподіюється чи може бути заподіяна шкода.

Одразу зауважимо, що на сьогодні у науці кримінального права питання про безпосередній об'єкт підкупу працівника підприємства, установи чи організації є не менш складним, ніж визначення його родового об'єкта. Так, наприклад О.О. Кашкаров під безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 354 КК України, пропонує розуміти авторитет та нормальну управлінську діяльність підприємств, установ та організацій [7, с. 76]. Однак попередньо нами було з'ясовано, що авторитет через свою абстрактність не є родовим об'єктом підкупу працівника підприємства, установи чи організації і не може визнаватися його безпосереднім об'єктом. Що ж до нормальної управлінської діяльності підприємств, установ та організацій, то, на нашу думку, через її широкий зміст вона не може визнаватися безпосереднім об'єктом підкупу працівника підприємства, установи чи організації. Адже, як зазначалося раніше, управління включає в себе наявність двох суб'єктів, кожен із яких, нехтуючи приписами чин-

ного законодавства, якими регулюється їх професійна діяльність, приймаючи пропозицію, обіцянку або одержуючи неправомірну вигоду, порушує порядок управління на підприємстві, установі чи організації. Однак під ознаки злочину, передбаченого ст. 354 КК України, підпадають лише дії керованого суб'єкта. Дії керуючого суб'єкта є підкупом працівника підприємства, установи чи організації, тільки за умови, що він прийняв пропозицію, обіцянку або одержав неправомірну вигоду за вчинення чи невчинення дій, не пов'язаних із виконанням організаційно-розпорядчих та/або адміністративно-господарських функцій, хоча виконання таких функцій є частиною управлінської діяльності. З вищевикладеного вбачається, що нормальна управлінська діяльність підприємств, установ та організацій, не може визнаватися безпосереднім об'єктом підкупу працівника підприємства, установи чи організації.

На думку В.І. Осадчого, злочин, передбачений ст. 354 КК України, посягає на нормативно визначений порядок здійснення громадянином своїх прав і свобод у частині взаємовідносин із підприємством, установою чи організацією [13, с. 145]. Однак, по-перше, така позиція науковця не враховує, що у взаємовідносинах із підприємством, установою чи організацією може перебувати не лише громадянин, а й іноземець та особа без громадянства, а, по-друге, на нашу думку, щодо підкупу працівника підприємства, установи чи організації доцільно говорити не про порядок здійснення прав і свобод особою, а про порядок виконання покладених на працівника підприємства, установи чи організації обов'язків та обмежень. Такий наш висновок ґрунтується на судовій практиці. Так, вироком Харківського районного суду Харківської області від 27 липня 2017 р. ОСОБА_1 визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 354 КК України. Судом було встановлено, що ОСОБА_1, працюючи згідно з наказом про прийняття на роботу № 368 від 07 липня 2015 р. футболістом-професіоналом ПАТ «Футбольний клуб «Металіст» U-21 та Контракту між професійним футбольним клубом та футболістом-професіоналом від 07 липня 2015 р., згідно з пунктом 2.5 якого футболіст під час виконання своїх професійних обов'язків підкорюється керівництву та тренерам Клубу, виконує їх розпорядження та рішення, визнає Статут, інші нормативні документи Клубу, Статут, Регламенти, Правила та інші нормативні документи Федерації футболу України, Об'єднання професійних футбольних клубів України «Прем'єр-ліга», УЕФА і ФІФА, а також рішення органів федерації футболу України, Об'єднання професійних футбольних клубів України «Прем'єр-ліга», УЕФА і ФІФА, винесених щодо футболіста, не будучи службовою особою підприємства, здійснюючи діяльність на користь підприємства, діючи умисно з метою власного збагачення, порушуючи п. 3.1.13 Контракту, згідно з яким існує заборона грати в азартні ігри, пов'язані з прогнозуванням чи угадуванням спортивних результатів футбольних команд Клубу чи інших футбольних команд, не вступати в будь-які угоди, направлені на викривлення спортивних результатів, негайно інформувати клуб у разі надходження пропозицій про викривлення спортивних результатів або в разі звернень, які можуть бути з цим пов'язані, а також п. 3.1.24 Контракту – не приймати будь-яких грошових винагород та цінних подарунків у зв'язку зі своєю професійною діяльністю, не передбачених Регламентом змагань та несанкціонованих Клубом, прийняв від ОСОБА_3 пропозицію одержання неправомірної вигоди та умисно одержав від нього неправомірну вигоду у розмірі 20 000 євро за вчинення дій з використанням становища, яке займає працівник на підприємстві в інтересах того, хто пропонував та надав таку вигоду, за попередньою змовою групою осіб за наступних обставин.

Так, 05 жовтня 2015 р. футболіст-професіонал ПАТ «ФК «Металіст» ОСОБА_3 близько 19 години зателефонував

зі свого мобільного телефону, за допомогою додатку під назвою «Viber», до футболіста-професіонала ФК «Металіст» U-19 ОСОБА_1, який перевів телефон у гучномовний режим, та запропонував йому та іншим присутнім футболістам-професіоналам ПАТ «ФК «Металіст» U-19/U-21, досудове розслідування щодо яких проводиться в іншому кримінальному провадженні, забезпечити фіксований результат у футбольному матчі 10 туру Чемпіонату U-19 сезону 2015/2016 між ФК «Металіст» та ФК «Говерла», який, згідно з календарем матчів, повинен був відбутися наступного дня – 06 жовтня 2015 р. о 15 годині 00 хвилин у м. Ужгород на стадіоні «Авангард», а саме – програш команди ФК «Металіст», за забезпечення якого вони отримають неправомірну вигоду у розмірі 20 000 євро, яку надалі розділять порівну між собою [14].

Вищевикладений вирок свідчить, що, у разі прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної

вигоди футболістом-професіоналом ПАТ «Футбольний клуб «Металіст», який не є службовою особою, останній порушив встановлений порядок виконання покладених на нього професійних обов'язків та обмежень. Тому, на нашу думку, безпосереднім об'єктом підкупу працівника підприємства, установи чи організації слід вважати встановлений законом порядок виконання працівником підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, покладених на нього професійних обов'язків та обмежень.

Отже, підводячи підсумок викладеного у статті, вважаємо, що родовим об'єктом підкупу працівника підприємства, установи чи організації є порядок управління. Його безпосереднім об'єктом слід вважати встановлений законом порядок виконання працівником підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, покладених на нього професійних обов'язків та обмежень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фесенко Є. Цінності як об'єкт злочину. Право України. 1999. № 6. С. 75–78.
2. Матишевський П.С. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник. К.: А.С.К., 2001. 347 с.
3. Шевчук В.В., Охман О.В. Об'єкт злочину за кримінальним правом України. Університетські наукові записки. 2006. № 2 (18). С. 234–239.
4. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник / за ред. В.О. Навроцького. К.: Юрінком Інтер, 2013. 712 с.
5. Березнер В.В. Об'єкт підкупу працівника підприємства, установи чи організації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2015. Вип. 35 (1.3). С. 47–54.
6. Арманов М.Г. Кримінальна відповідальність за примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Нац. акад. прокуратури України. К., 2009. 261 с.
7. Кашкаров О.О. Кримінально-правова характеристика одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08; МВС України, Харк нац. ун-т внутр. справ. Х., 2012. 205 с.
8. Березнер В.В. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації в системі злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2015. Вип. 1. Т. 3. С. 166–174.
9. Перешивко О. Об'єкт підкупу особи, яка надає публічні послуги (ст. 368-4 КК України). Национальный юридический журнал: Теория и Практика О.О.О. Научно-практическое правовое издание. 2016. № 6 (22). С. 104–107.
10. Андрусів Г., Андрушко П., Лихова С. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / за ред. П. Матишевського, П. Андрушка, С. Шапченка. К.: Юрінком Інтер, 1999. 896 с.
11. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/upravljaty>.
12. Ємельянов В.П. Щодо визначення предмету злочину та класифікації об'єктів злочинів: дискусійні питання. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2007. Вип. 17. С. 225–232.
13. Осадчий В.І. Кримінально-правова характеристика та кваліфікація підкупу працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354 КК України). Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2015. № 2. С. 145–151.
14. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67943851>.